

Vertellen mag weer

PROJECT VERHAAL CENTRAAL AFGESLOTEN

Beeldvorming van het verleden is gebaat bij een leraar die ook kan vertellen. Dat is de rode draad die door het project Verhaal Centraal loopt. Nu het project is afgelopen, kan de balans worden opgemaakt.

De wandplaat bij het lespakket over het vergeten kamp Schoorl, door Geert Schreuder.

Een recensie van de nieuwste voorstelling van Frank Groothof *De Soldaat en de Keizer* begon onlangs met de zin: 'Hadden alle geschiedenisdocenten de energie en de vertelkracht van theatermaker Frank Groothof, dan kwam het met de jeugd van Nederland en de histo-

derwijs wel zorgvuldig geoefend wordt in het analyseren van historisch beeldmateriaal. Die zorgen zijn gebaseerd op signalen uit de dagelijkse onderwijspraktijk van het geschiedenisonderwijs in de vorm van: 'pak je boek, lees de bladzijden 8 tot en met 12, maak de opdrachten 4 tot en met 6 en als je klaar bent ga je wat anders doen.' Hoe goed geschiedenismethoden ook zijn, zo werken kan volgens de projectgroep niet de enige manier zijn om bij opgroeiende generaties een verantwoorde band tussen heden en verleden tot stand te brengen.

Schuld van het nieuwe leren

Voor geschiedenisonderwijs op deze manier is de een-dimensionale, bijna 'rücksichtsloze' invoering van het nieuwe leren verantwoordelijk. Met het nieuwe leren in de vorm van ontdekkend en samenwerkend leren is op zich niets mis, maar de stringente doorvoering leidde tot een verbod op frontaal onderwijs. Niet langer was de taak van de leraar het verleden voor de leerlingen te ontsluiten, maar hij moet - terwijl de leerlingen zelf bezig zijn aan die ontsluiting - functioneren als begeleider en coach. Onderwijs-hypes als het nieuwe leren maken

'Verhalen en platen bleken in de lerarenopleiding 'weggezakt' te zijn'

► Embrechts, A., Groothof geeft geschiedenisles met opvallend actueel tintje in: de Volkskrant, 11:21-02, blz. 14 [2].

Cees van der Kooij is voorzitter van de Commissie PA-80 van de VGN, redacteur van de nieuwsbrief *Historie Gesigna*-leerd en projectleider van Verhaal Centraal.

rische canon helemaal in orde.¹ Nu hoeven niet alle geschiedenisdocenten Frank Groothof te worden, maar ze zouden wel een verhaal moeten kunnen vertellen, als één van de manieren om te werken aan beeldvorming van het verleden. Dat is in ieder geval het uitgangspunt van de projectgroep Verhaal Centraal.

Leden van de groep - lerarenopleiders basisonderwijs en voortgezet onderwijs, onderwijsgeven en museummensen - maken zich zorgen over het vertellend vermogen van nieuwe generaties geschiedenisdocenten. Daaraan koppelen ze de zorg of in het geschiedenis-

eerst veel kapot voordat het inzicht rijpt dat de nieuw ingeslagen weg te dogmatisch en te eenzijdig is. De bedenker van het nieuwe leren, de Utrechtse hoogleraar Simons, verklaarde later dat hij zich niet gerealiseerd had dat mensen bij de term 'nieuw' meteen denken dat het oude dus verkeerd is. En dat is precies wat er is gebeurd.

Verhalen en platen bleken in de lerarenopleiding 'weggezakt' te zijn uit het programma geschiedenisdidactiek. En zo werd het ontwikkelen van bouwstenen voor het

geschiedeniscurriculum in de lerarenopleiding, zowel voor het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs, een belangrijke doelstelling van het project Verhaal Centraal. Studenten vertrouwd maken met de waarde van het verhaal in de geschiedenisles, ze oefenen in het zelf schrijven van verhalen en in het vertellen van verhalen. Op die manier kregen de door het nieuwe leren wat uit het beeld geraakte doelstellingen als leren luisteren en leren 'lezen' van afbeeldingen weer een plaats die ze horen te hebben in het programma. De meewerkende 'oefenscholen' leverden leerlingen die de zelfgemaakte verhalen aanhoorden en beoordeelden. Dat gebeurde vaak op locaties van de deelnemende musea.

Voor het project Verhaal Centraal is door de lerarenopleiding geschiedenis van de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, de Stenden PABO in Groningen, het Hunebedcentrum in Borger en het Herinneringscentrum Kamp Westerbork een projectplan gemaakt, waarin het verhaal een centrale plaats kreeg, ondersteund door wandplaten. Basisschool De Badde in Musselkanaal en voortgezet onderwijs school het Esdalcollege in Borger sloten zich bij het project aan als 'oefenscholen'.

De Hunebedreeks en de Oekboeken zijn te vinden op www.hunebedcentrum.nl/webwinkel.

De vermelde wandplaten zijn als posters verkrijgbaar in het Hunebedcentrum in Borger: Bronnegerstraat 12, 9531 TG Borger, tel. 0599-236374.

De materialen en boeken van Kamp Westerbork zijn verkrijgbaar via www.kampwesterbork.nl/onderwijs/kampwesterborkindeklas.

gastlessen op scholen en PABO's. En ze zorgden voor nieuw onderwijsmateriaal.

Het Hunebedcentrum ontwikkelde boeken, een cd met liedjes en een film over het Hunebedjongetje Oek aan de hand waarvan (jonge) leerlingen zich een beeld kunnen vormen van het leven in de Hunebedbouwers-tijd. Inmiddels zijn er in de serie *De wereld van Oek* vier boeken verschenen.

Tekenaar Jouke Nijman maakte in opdracht van het Hunebedcentrum een nieuwe wandplaat over het

Jouke Nijman maakte een nieuwe wandplaat in de stijl van Isings.

Door de deelname van het Hunebedcentrum en het Herinneringscentrum Kamp Westerbork kwam de nadruk te liggen op de canonvensters hunebedden, Tweede Wereldoorlog en Anne Frank. De musea verzorgden voor de studenten stageplaatsen, ontwikkelden cursussen over het vertellen voor hun rondleiders en verzorgden

dagelijks leven van de Hunebedbouwers. Deze plaat wordt wel een 'nieuwe Isings' genoemd, omdat deze de plaat van Isings over de Hunebedbouwers vervangt. De plaat is gebaseerd op de meest recente kennis over de Hunebedbouwers en kwam tot stand na uitgebreide discussie met archeologen, die gespecialiseerd zijn in

► **Studenten vertellen hun zelfgeschreven verhaal tijdens het afsluitende symposium, juni 2010.**

de Trechterbekercultuur. Tekenaar Frans le Roux maakte vier posters over aspecten van het werk van de archeoloog: de archeoloog als detective, als schatgraver, als beschermer van oudheden en als avonturier.

Nieuwe boeken

Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork ontwikkelde in het kader van het project eveneens nieuwe boeken. Harm van der Veen schreef tien verhalen over kinderen in Duitsland in de jaren dertig en in Nederland tijdens de oorlogsjaren: het jeugdboek *Opgepakt*. Het boek begint in 1900 met het verhaal van Israël Bargerboer, die via kamp Westerbork in 1943 vermoord werd in Sobibor. Het vijfde verhaal gaat over Anne Frank, die met de laatste trein uit kamp Westerbork naar Auschwitz vertrok. Het laatste verhaal gaat over het meisje Settela, het Sintimeisje (bekend door de foto uit de Westerbork-film), dat in 1944 vergast werd in Auschwitz. Kunstenaar Geert Schreuder maakte bij de verhalen een serie wandplaten

Afsluiting

Op een slotsymposium van het project werden alle onderdelen van het projectplan geëvalueerd. De balans van drie projectjaren werd opgemaakt. Het Herinneringscentrum Kamp Westerbork presenteerde de in het

'Ouderwets onderwijs is aan een herwaardering toe'

en daarbij verscheen het lespakket 'Platen en Verhalen'. Martine Letterie schreef in opdracht van het Herinneringscentrum het jeugdboek *Scherven in de nacht* over het Joodse jongentje Jacob dat na de Kristallnacht weet te vluchten naar Nederland. Hij komt terecht in het Centraal Vluchtelingenkamp Westerbork. Daar ontmoet hij het meisje Mieke, dat naar het kamp gekomen is omdat haar vader daar een baan gekregen heeft.

Er zijn lespakketten gemaakt, die een beeld geven van het bijna al weer vergeten kamp Schoorl en 'Wat zou jij doen?' een lespakket over de Jodenvervolging in Alphen aan den Rijn. Geert Schreuder tekende bij het lespakket over Schoorl ook een wandplaat.

Voor het project werd de website www.verhaalcentraal.nl ingericht, waar studenten (en anderen) hun verhalen, die gescreend waren door een redactie, op plaatsten. Daarbij ligt de nadruk op verhalen uit de Tijd van jagers en boeren en de Tijd van wereldoorlogen, al hebben inmiddels enkele verhalen uit andere tijdvakken een plaats(je) gekregen.

kader van het project ontwikkelde producten. Datzelfde deed het Hunebedcentrum, waarbij ook geïllustreerd werd hoe de wandplaat van de Hunebedbouwers gedigitaliseerd gaat worden. Daar wordt nu nog verder aan gewerkt. De twee lerarenopleidingen deden verslag van de curriculumontwikkeling. En al die opbrengstverhalen werden afgewisseld door studenten, die hun (zelfgeschreven) verhalen aan de zaal vertelden.

Formeel is het project afgesloten, maar er wordt nog doorgewerkt aan enkele producten. Zo worden voor het Hunebedcentrum nog enkele wandplaten ontwikkeld. Tevens is besloten dat het Hunebedcentrum en het Herinneringscentrum Kamp Westerbork voorlopig de verhalenwebsite www.verhaalcentraal.nl in de lucht zullen houden.

In een redactioneel commentaar in NRC Handelsblad werd onlangs gesteld: "Ouderwets' onderwijs lijkt ook zijn verdiensten te hebben en is aan herwaardering toe. Zeker als het gaat om bepaalde leerstof. Het is tijd voor een tussenweg. Een teken van herbezinning op de een-dimensionale onderwijsbenadering vanuit het nieuwe leren. Een herbezinning die via het project Verhaal Centraal heel concreet vorm gekregen heeft voor het geschiedenisonderwijs: ontdekkend en samenwerkend leren werkt uitstekend, maar hanteer ook klassieke werkvormen als de vertelling."²

► Redactioneel commentaar Klassikaal onderwijs in: NRC Handelsblad, 11:24-02, blz. 2.

De reader *Van Canon tot klaslokaal* van het slot-symposium van het project is digitaal beschikbaar en kan gedownload worden op www.vgnkleio.nl.